

Sporna meja.

Dr. Alojz Finžgar

(Konec.)

III.

Kadar gre za mejni spor, so tako posestne kakor lastninske tožbe (radi nedopustnosti pravnne poti) izključene in je uvesti nepravdno postopanje. Razmejitveno postopanje vsebuje tako elemente posestne, kakor tudi lastninske pravde. Če se v tem postopanju ne izvaja dokaz močnejše pravice do spornega mejnega prostora, so za odločitev predvsem merodajne posestne razmere, zadnja mirna posest. Kakor je v posestni pravdi odločitev samo provizorična, tako tudi v razmejitvenem postopanju močnejša pravica nadvlada posestne razmere. Razmejitveno postopanje torej absorbira tako posestno,¹ kakor tudi lastninsko pravdo.² Za naše pravo izrečno poudarja vladno obrazloženje:³ „Uredjenje mejja može biti samo u vanparničnom postupku“.

Opozoriti je v tej zvezi še na določbo § 285/2 np., ki je posneta po 2. odstavku nov. § 853 odz.⁴ Za novelirani § 851 odz. je obstajala tendenca, da se posestne pravde izločijo in to je bila tudi namera avstrijske druge delne novele.⁵ Nadalje na določbo § 280/2 np., ki dopušča tudi za nebagatelne mejne spore ob pristanku obeh strank dokazovanje močnejše pravice v samem nepravdnem postopanju.

Neppravdno postopanje je kot predhodno postopanje obligatno tudi pri nebagatelnih mejnih sporih.⁶ Mejniki

¹ Nepravilno Klang, Kom. III/1, str. 917, toč. 4c, ki tu zastopa drugo stališče kot v delu Bemerkungen, str. 118—125.

² Schwab: Kritische Bemerkungen zum Grenzregulierungsverfahren der Zivilgesetznovelle GZ 1911, št. 24 izključuje vsako pravdo, preden ni izvedeno nepravdno postopanje, zlasti Hantsch, GZ 1917, št. 5, str. 54 za svoj projekt, ki se v bistvu ujema z ureditvijo, kot jo prinaša čl. 25 unp. in § 280 np.; Lapajne Zbornik X, str. 120.

³ Žilić-Šantek, str. 672.

⁴ Na to določbo se sklicuje odločba, ki jo priobčuje Wohlmeyer v Jur. Bl. 1935, str. 469, v podkrepitev mnenja, da so izključene posestne pravde, če gre za mejni spor.

⁵ JMVBL 1915, str. 261—268.

⁶ Hantsch, GZ 1917, št. 5, str. 54; vladno obrazloženje: Žilić-Šantek, str. 672, odl. od 15. jan. 1924, SZ, VI, št. 10.

naj določijo mejo lastnine.⁷ Dejansko je temu tako tudi tedaj, kadar se meja določi samo provizorno brez upoštevanja močnejše pravice. Tudi v tem primeru je, četudi n. pr. zgolj na podstavi zadnje mirne posesti, odločeno, da sega lastnina do sodno določene meje.⁸ To je zlasti važno tedaj, če provizorna ureditev postane definitivna zaradi tega, ker ni bila vložena tožba na uveljavljenje močnejše pravice.

V pogledu nebagatelnih mejnih sporov navajajo motivi k naši ureditvi,⁹ da predhodno nepravdno postopanje ni brez vrednosti. V mnogih primerih bo prišlo že v nepravdnem postopanju do poravnave, često bodo stranke pristale, da se v nepravdnem postopanju razpravlja o močnejši pravici, v vsakem primeru pa se bo v nepravdnem postopanju položaj toliko razčistil, da se bo pravda potem lahko, brzo in poceni izvedla.¹⁰

Nepravilno je stališče Krainz-Ehrenzweiga¹¹ in Klanga,¹² ki dopuščata poleg razmejičenja tudi lastninske tožbe, razen za primere, kjer sosedna sama ne zatrjujeta kake določene meje (Grenzverwirrung). Tako Krainz-Ehrenzweig in Klang sledita v glavnem Hantschevemu razlikovanju med praviimi in nepravimi mejnimi spori in njegovemu mnenju, da so za prostorno povsem določen sporni mejni pas dopustne tako lastninske kakor posestne tožbe.¹³ To stališče je že raz vidik avstr. II. delne novele zgrešeno. Če je druga delna novela izključila dokaz močnejše pravice pri bagatelnih mejnih sporih, te hibe ni bilo mogoče z umetničenjem popraviti. Tem manj pa je to treba danes, ko je ta hiba z

⁷ Schrutka: Über die zweite Teilnovelle zum ABGB, GZ 1916, št. 9, str. 69. Ehrenzweig: Gutachten über den Entwurf eines Nachtragsgesetzes zum ABGB, str. 60. Hrobboni: Die Neue Grenzungs-novelle in kritischer Beleuchtung, GH 1918, št. 56/57, str. 576. — Nasprotno odločba Stola sedm., odd. B od 11. okt. 1926, Themis, št. 245.

⁸ Trammer: Zur Novelle über die Erneuerung und Berichtigung der Grenzen, Not. Z. 1915, št. 35, str. 263. Goršič, str. 78; Širko, Slov. Prav. 1925, str. 201, 198; Žilič-Šantek, str. 62; Hantsch GZ 1916, št. 48, str. 599, 402; Flieder, str. 176. — Nasprotno Kästenblatt: Antragsberichtigung im Grenzverfahren GZ 1951, št. 20.

⁹ Vladno obrazloženje; Žilič-Šantek, str. 673, očitvidno po Hantschu, GZ 1917, št. 5, str. 54.

¹⁰ Temu nasproti izvaja Schwab, GZ 1911, št. 24, da povzroča tako predhodno postopanje, če je zadnja mirna posest jasna, strankam nepotrebne stroške.

¹¹ § 190/5.

¹² Kom. II. 1, str. 915—917.

¹³ GZ 1916, št. 48.

določbo § 280/1 np. odstranjena.¹⁴ Swoboda¹⁵ dopušča lastninsko tožbo le tedaj, če gre za nebagatelne mejne spore.

§ 278/1 np. določa, da je ravnati s tožbo, za katero redna pravdna pot ni dopustna, ker gre za mejni spor, kot s predlogom na ureditev meje.¹⁶ Praksa je postopala tako že za časa veljavnosti druge avstr. delne novele,¹⁷ dasi se je v literaturi to označevalo kot nepravilno, češ da se postopanje ne more pokreniti po službeni dolžnosti, marveč le na predlog (§ 850 nov. odz.), in da se tožitelj ne more zoper njegovo voljo siliti v nepravdno postopanje, ki je judicium duplex, in kjer je vprašanje stroškov urejeno drugače kot v pravnem postopku.¹⁸ Smatra se, da je obsežen predlog na uvedbo postopanja kot minus že v tožbenem predlogu.¹⁹ Tožitelj pač postopanje lahko vsak čas ustavi, seveda pa lahko nasprotnik poda predlog, da se postopanje vendar izvede.²⁰

Stranke ne morejo povzročiti bodisi dogovorno, bodisi molče z opustitvijo prigovor nedopustnosti redne pravdne poti, da se rešuje zadeva, ki ima zakonite znake mejnega spora in ki jo je reševati v nepravdnem postopku (člen 24 uap.) v pravnem postopku (§ 41, I, 2 odst., § 355/3, § 371 št. 6, § 597 št. 1, § 608/2 cpp.).²¹ Sodišče mora, ne da bi bilo vezano za izjave in navedbe strank, ugotoviti po službeni dolžnosti činjenično stanje pravne stvari, ki je predložena v reševanje in edino to činjenično stanje je merodajno za odločitev, v kakšnem postopku naj se pravna stvar reši.²²

Radi tega tožitelj ne more povzročiti s tem, da v določeni smeri instruira tožbo, oziroma poda prikladen tožbeni predlog,²³ da se na podlagi tožbe, ki ima značaj posestne ali lastninske tožbe v širšem smislu (vindicatio, publiciana, negatoria in ustrezajoče ugotovitvene tožbe)²⁴ reši spor, ki ima izvor v nejasnosti meje, v pravnem postopanju.²⁵

¹⁴ Glej Klang Bemerkungen IX.

¹⁵ Str. 422.

¹⁶ Kot je predlagal že Hantsch, GZ 1917, št. 5, str. 52.

¹⁷ Lapajne: Zbornik X, str. 120, 122.

¹⁸ Klang: Bemerkungen, str. 122, kom. II 1, str. 917; Hantsch GZ 1916, št. 48, str. 402.

¹⁹ in ²⁰ Hantsch GZ 1917, št. 5, str. 55.

²¹ Odl. z dne 24. nov. 1925, SZ VII, 377; odl., ki jo je priobčil Wohlmeyer v Jur. Bl. leta 1935, str. 469.

²² NN: Die zweite Teilnovelle zum bürgerlichen Gesetzbuche über die Grenzerneuerung, GZ 1915, št. 35, str. 594.

²³ Nepravilno odločbi 25. okt. 1939, Jur. Bl. 1930, št. 6, in 1. dec. 1925, ZBl 1926, št. 162.

²⁴ Hantsch GZ 1916, št. 48, str. 598.

²⁵ NN: Aus der Praxis des Grenzberichtigungsverfahrens, GH 1916, št. 43, str. 558.

Na drugi strani ne more toženec obrezuspešiti posestno ali lastninsko tožbo, kot se boji Wohlmeyer²⁶ s tem, da ad hoc v pravdi osporava mejo, če pred pravdo ni bilo spora o poteku mejne črte. Dasi, kot je že navedeno, zadostuje za mejni spor, da stranki zastopata glede mejne črte različno stališče, je vendar nujno, da je ta različnost stališč povzročila v tej ali oni smeri potrebo, da se zadeva sodno uredi. S tem, da bi toženec pričel osporavati potek meje po vloženi tožbi brez vsake zveze z njegovim prejšnjim zadržanjem, bi ustvaril čisto drug položaj. Taka sprememba okolnosti, obstoječih v trenutku, ko je postala pravda tekoča, ni sposobna povzročiti, da bi se obravnavala tožba kot predlog na ureditev meja, zlasti ker je povzročena zgolj s pravnim/ dejanjem toženčevim in v očitnem namenu, da bi se doseglo drugačno postopanje.²⁷ Toliko je moči govoriti, da je treba tudi, kar se toženca tiče, izvestnih objektivnih momentov, ki kažejo na to, da gre za mejni spor.

Posestne tožbe so dopustne le tedaj, če gre za poseganje v posest mejaša čez mejo, o katere poteku med strankama ni spora, ni nejasnosti, „če spor nima izvira v nejasnosti o poteku meje“.²⁸ V takem primeru je pač upravičeno moči govoriti o motenju mirne, nesporne posesti nasprotnika.²⁹

V postopku o ureditvi nejasnih ali spornih mej je vprašanje, kod poteka, ali naj poteka mejna črta, glavno in edino vprašanje. To vprašanje je istovetno z vprašanjem do kod sega lastnina enega ali drugega mejaša.³⁰

Druga delna novela ni imela nobene določbe, kako je postopati tedaj, če gre za spor, ki se ne tiče same ureditve meje, pri katerem pa je vprašanje meje prejudicialnega značaja, ker rešitev vendarle zavisi v celoti ali deloma od tega, kako poteka mejna črta. Sodišča so tudi v takih primerih zahtevala, da se reši spor v nepravdnem postopanju,³¹ ali pa se je pravilneje pravdno postopanje prekinilo do pravomočne rešitve razmejitvenega postopanja.³²

²⁶ Jur. Bl. 1933, št. 22.

²⁷ Glej Hantsch GZ 1916, št. 48, str. 401, ki se zadevno pravilno poziva na § 29 JN (§ 26 cpp).

²⁸ JMVBL 1915, str. 267; Schrutka GZ 1916, št. 9, str. 71; Hrobni GH 1918, št. 30/31, str. 354; Swoboda str. 423.

²⁹ JMVBL 1915, str. 267; Schrutka GZ 1916, št. 9, str. 71; odl. priobčena po dr. Stefaniju v Jur. Bl. 1919, št. 9.

³⁰ Nepravilno Stubenrauch, op. 4, str. 1050, ki smatra vprašanje lastnine kot prejudicialno vprašanje za odločbo o poteku meje. Enako Kecojević str. 562, 563.

³¹ Lapajne, Zbornik X, str. 122.

³² GH 1916, št. 43, odl. z dne 20. aprila 1927, ZBl 1930, št. 247.

Že Hantsch³³ je predlagal, da se avstr. druga delna novela dopolni z določbo enake vsebine, kot jo ima § 278/2 np., češ da bi se s tem na eni strani onemogočilo, da bi se vprašanje poteka meje, četudi zgolj kot prejudicialno vprašanje, moralo reševati v pravdi (s tem se šele pravdna pot za mejne spore docela izključi),³⁴ na drugi strani pa odstranili pomisleki, ki bi se morda pojavili zoper prekinitiv postopka na osnovi § 190 cpr. (§ 254 cpr.), ker govori ta odločba le o pravnem odnošaju, ki je predmet druge že začete pravde, ali ki naj se ugotovi v postopku, začetem pri upravnem oblastvu. Prav tako se utemeljuje ta odločba tudi v vladnem obrazloženju.³⁵

Vprašanje o poteku mejne črte se lahko pojavi kot prejudicialno vprašanje zlasti pri tožbah, ki se tičejo povračila haska sporne mejne ploskve, naj se ta zahteva v naravi ali v denarju.

V pogledu plodov gre v glavnem za dve vrsti primerov. Predvsem za spor med dvema osebama, od katerih vsaki zakon priznava lastnino na plodovih. Oni, ki dokaže, da je lastnik zemljišča in kot tak tudi lastnik plodov, se mora tu umakniti tistemu, ki je kot *bonae fidei possessor* zemljišča prav tako lastnik plodov (§ 550 odz.). V drugo vrsto pa spadajo primeri, kjer zahteva lastnik plodov na osnovi določb o lastnini in splošnih določb odškodninskega prava, oziroma določbe § 535 odz. od nelastnika izročitev, odnosno povračilo neupravičeno pobranih plodov.³⁶

Če se pojavi spor za plodove, je treba dejanski stan tako razčistiti, da se pokaže, ali gre za primer ene ali druge vrste. Kadar gre za mejni spor, trdita naravno oba sosedata, da spada sporni prostor k njunemu zemljišču in da jima zaradi tega pritiče tudi hasek tega spornega sveta. Odločba v razmejitvenem postopanju prinese vsekakor jasnost v pogledu lastnine, bodisi da se ugotovi, kdo izmed sosedov je lastnik, bodisi da se nobenemu izmed njih ne posreči dokazati lastnino, pa naj si bo zgolj publicianska lastnina. O prejudicialnem značaju razmejitvenega postopanja tedaj ne bo dvoma. Seveda pa z vprašanjem lastnine še ni eo ipso rešeno vprašanje odškodnine. Zato je še v pravdnem postop-

³³ GZ 1917, št. 5.

³⁴ Hantsch *ravnotam*, str. 55.

³⁵ Žilić-Šantek, str. 672.

³⁶ Zdolšek, *Slov. Prav.* 1925, št. 1, 2, se zadevno sklicuje na §§ 539, 546 odz., ki pa glede odškodninskega zahtevka ne določajo nič drugega kot splošne določbe odškodninskega prava (gl. Lapajne: *Pripombe k naši in moderni posestni zaščiti*, *Slov. Prav.* 1930, str. 157, *Mnenja* str. 157).

panju rešiti vprašanje, če ni morda nasprotnik pobral plodove kot pošteni posestnik. Še več vprašanj, ki jih mora rešiti pravdni sodnik, se pojavi tedaj, če se določi meja po zadnji mirni posesti, ali po pravičnem preudarku sodišča. Taka določitev meja velja kot odločba konstitutivnega značaja le za bodoče. Napačno je mnenje, da bi učinkovala rešitev mejnega spora tudi za zahtevke, ki so popreje nastali in ki se izvajajo iz lastninske pravice.³⁷

Drug tak primer, kjer je rešitev mejnega spora zgolj prejudicialnega značaja, lahko nastopi v sporu, ki se tiče mejnih naprav. Navedeno je bilo, da se radi rešitve spora posega eventualno tudi v vprašanje, na čigavem svetu stoji pregraja. To vprašanje je le eno od kompleksa vprašanj, ki se pojavljajo pri sporu, tičočem se mejnih naprav. S tem, da se ugotovi točen potek meje, namreč še ni nujno razjasnjen pravni položaj pregraje. Saj je možno, da je obstajal glede pregraje med sosedi poseben dogovor,³⁸ ali da je pregrajo postavil dobroverni graditelj na tuj svet, da je sosed to dopustil in zaradi tega izgubil pozidani svet (§ 418 odz).

Podoben je primer, da sega del zgradbe preko meje. Če bi šel spor za tem, kakšna je usoda prekomejnega dela zgradbe, bi imela sama ugotovitev sporne činjenice, da stoji zgradba deloma na tujem svetu, le prejudicialen značaj.³⁹

IV.

V književnosti sporno vprašanje, morejo li biti udeleženci v nepravdnem mejnem postopanju samo lastniki zemljišč, ali tudi druge osebe, je določba § 276/1 np. rešila drugače, kot se je učilo za avstrijsko drugo delno novelo, namreč v tem smislu, da so lahko udeleženci tudi druge osebe in lastniki.¹ Določba je precej nejasna. Žilič-Šantek² in Goršič³ jo tolmačita tako, da so lahko udeleženci poleg lastnikov, oziroma solastnikov vsi oni, ki imajo kako stvarno pravico na tem zemljišču. To je deloma preširoko, de-

³⁷ GH 1916, št. 45, str. 558. De lege ferenda je pač predlagal že Zdolšek v cit. razpravi in tudi Lapajne Mnenja, str. 365: Prisoditev plodov, pobranih s sporne mejne ploskve, ali dospelih za časa spora, se ravna po sodno določeni mejni črti.

³⁸ Krainz-Ehrenyweig I, 2, str. 304; odl. Zbirka Slov. Prav. št. 170. § 22 zadnji odst. stavb. reda za Kranjsko od 25. okt. 1875 dež. zak. št. 26. § 59 štajerskega stavb. reda od 9. febr. 1857 dež. zak. št. 5.

³⁹ Odl. 4. jun. 1913, Slg 6472.

¹ Lapajne: Mnenja str. 361; gl. tudi Zbornik X, str. 125.

² Str. 61 666.

³ Str. 77.

loma preozko. Poleg lastnikov in solastnikov⁴ so lahko udeleženci na eni ali drugi strani vsi oni, ki bodisi kot posestniki, ali kot imetniki neke stvarne pravice (n. pr. usufructuar) ali obveznostne pravice (zakupnik) uživajo obmejno zemljišče na sličen način kot lastniki. Vladno obrazloženje⁵ poudarja, da lahko predlaga postopanje vsak sosed. Izraz sosed je pravno brezbarven,⁶ označuje le neposredna mejaša. Da so to lahko osebe, čigar zgolj dejanska oblast med zemljišči se medsebojno stika, kaže označba § 276/1 np., da je sosed tudi posestnik ali detentor zemljišča, da pa mora iti za polno dejansko oblast, ki se razodeva zlasti v rabi in uživanju stvari, kaže beseda „njegov“, ki je tu pač rabljena vulgarno ne v smislu polnosti pravne oblasti nad stvarjo.

V literaturi se poudarja, da pri razmejičenju ne gre za razmejitev pravic in upravičenosti sosedov, marveč za meje stikajočih se zemljišč: *magis fundo quam personis adjudicari fines intelliguntur*,⁷ zaradi česar je pojmovno nemogoče, da bi nastopil kot stranka kdo drugi kot lastnika stikajočih se zemljišč. Nadalje, da učinkuje odločba o poteku meje absolutno, ne le *inter partes*, zaradi česar ni mogoče dopustiti, da bi osebe, ki niso lastniki, mogle sprožiti postopanje, ki lahko dovede do spremembe lastnine.⁸ Končno, da je za odločbo merodajna zadnja mirna posest, lastnina, ne pa kaka druga, bodisi stvarna ali obveznostna pravica.⁹

Glede na določbo § 323 cpp. ni izključeno, da bi mogel tudi usufructuar, zakupnik uveljaviti, da sega meja zaradi lastnine ali publicianske lastnine onega, od katerega izvaja svojo stvarno, oziroma obligacijsko užitno pravico do izvestne po njem zatrjevane črte.¹⁰ Na drugi strani je dopustna *rei vindicatio*, *actio publiciana* že proti detentorju, ki se v primeru, da auctor (§ 124 cpp.) noče vstopiti v pravdo, ne more sklicevati na pomanjkanje pasivne legi-

⁴ Schwab, str. 610; Flieder, str. 145; Lapajne, Zbornik X, str. 125.

⁵ Žilić-Šantek, str. 671.

⁶ Klang, *Bemerkungen*, str. 106, Kom. II, 1, str. 911; prim. Krainz *Ehrenzweig* I, 2, str. 132, za pojem soseda iz § 364 odz.

⁷ Dernburg, *Röm. R.* § 192; Hesse str. 492; Schwab str. 616; Klang, *Bemerkungen*, str. 106, Kom. II, 1, str. 911.

⁸ Lapajne, Zbornik X, str. 117; Klang, *Bemerkungen*, str. 107, op. 192. Za rimsko pravo poudarja Dernburg, da odločba o poteku meje, izdana v sporu med lastniki, učinkuje redoma absolutno, odločba izdana o obsegu pravice stvarnih upravičencev, pa lastnikom zemljišč ne more niti škoditi, niti koristiti.

⁹ Flieder, str. 145.

¹⁰ Za nemško pravo določa § 1065 DBGB v pogledu usufructuarja na splošno, da mu pristojne enaki zahtevki kot lastniku.

timacije.¹¹ Ne glede na to po čl. 25/1 unp. ni nujno, da bi se v vsakem razmejitvenem postopanju morala upoštevati lastnina. Sodnik ima po službeni dolžnosti ugotoviti le zadnjo mirno posest, vprašanja močnejše pravice ni pokreniti *ex offio*. Pri ugotavljanju zadnje mirne posesti pa ne bo važno, ali je predlagatelj, oziroma nasprotnik sam posestnik, marveč bo odločilna ugotovitev, do katere črte sega zadnja mirna posest onega, v čigar imenu imetnik zemljišča to zemljišče poseduje (§ 2/2 št. 5, 6, np.).

Lastnik zemljišča lahko zahteva ponovno določitev meje navzlic odločbi, izdani v postopanju, ki so ga pokrenili obveznostnopravni ali stvarni upravičenci, zlasti lahko zahteva v primeru, da se je upoštevalo pri določitvi meje le dejansko posestno stanje, da se določi meja glede na pravno stanje. Čeprav je ureditev meje po zadnji mirni posesti ali delitev po pravični oceni sodišča konstitutivnega značaja, velja tudi s to določbo ustanovljeno pravno stanje samo za stranke.¹² O kakem absolutnem učinku odločbe ne more biti govora, zlasti že radi tega, ker se sme materialnopravno razpravljati o obsegu lastnine le med lastniki.¹³

Iz navedenega izhaja, da pomisleki zoper razširitev kroga oseb, udeleženih pri razmejitvenem na take osebe, ki niso lastniki stikajočih se zemljišč, niso take narave, da bi se nujno morali spori za mejo reševati le med lastniki.

V prilog rešitve, ki jo v tem vprašanju prinaša § 276/1 np., je omeniti, da ima oni, ki poseduje zemljišče animo rem sibi habendi, pa tudi usufructuar in zakupnik kot posestnik užitvalne pravice po obč. drž. zak. proti vsakomur posestno zaščito. Ker so izključene posestne tožbe, kadar ima spor izvor v nejasnosti meje, je pravilno, da se da tem osebam vendarle neka možnost, da iz lastne moči napravijo red na meji.¹⁴ Usufructuar zakupnik postane nadalje s separacijo lastnik plodov, čim je dotični, od kogar izvaja pravico do plodov (n. pr. zakonodavec), lastnik zemljišča, s katerega so bili plodovi pobrani. Tudi med takimi osebami in njih sosedih lahko pride do tožb radi plodov sporne mejne ploskve. Jasno je, da je v takih primerih mogoče uporabiti

¹¹ Sperl, Lehrbuch der bürgerlichen Rechtspflege I, Band str. 181; Krainz, Ehrenzweig I, 2, str. 316, 318, 328.

¹² Rintelen str. 30; prim. Kästenblatt GZ 1931, str. 318.

¹³ Neumann Kom. cpr 4. predelana izdaja, II. del, str. 1168.

¹⁴ Kästenblatt str. 317; tudi Schwab, str. 617, op. 38 priznava, da imajo osebe, kot usufructuar, zakupnik interes na ureditvi meje; gl. odl. dež. sod. Graz od 5. jan. 1937, ZBI 37, št. 185.

določbo § 278/2 np. samo tedaj, če se navedenim osebam prizna pravica, biti stranka v razmejitvenem postopanju.¹⁵

Pri vsem tem pa je vendar uvaževati, da je najpopolnejša rešitev mejnega spora tedaj, če nastopata kot stranki oba lastnika sosednjih zemljišč. Taka rešitev je namreč obvezna, čeprav ne formalno, pač pa kot pravna činjenica zaradi svojega refleksnega učinka¹⁶ tudi za vse one, ki izvajajo svoje pravice od enega ali drugega lastnika, stikajočih se zemljišč.

V.

Meja se določa po močnejši pravici, zadnji mirni posesti, ali z razdelitvijo sporne ploskve po pravični oceni sodišča. Dokaz močnejše pravice je seveda pojmovno mogoč samo tedaj, če se tiče spor prostorno omejenega dela zemljišča.

Postopek o ureditvi meje je drugačen pri bagatelnih kot pri nebagatelnih mejnih sporih.

Za raplikovanje med bagatelnimi in nebagatelnimi mejnimi spori je merodajna vrednost sporne ploskve. Z izrazom sporna ploskev je razumeti oni prostor dveh stikajočih se zemljišč, ki tvori fizično celoto in ki ga obdajata po sosedih zatrjevani različni mejni črti. Vsaka fizična celota predstavlja sporno ploskev zase, ki jo je posebej oceniti. Ureditev meje se izvrši separatno za vsako posamezno sporno ploskev.¹ Za oceno je odločilna vrednost, ki jo ima v poštev prihajajoči kos zemljišča v prometu (§ 280 odst. 1 in 2 np.). Sodišče pri ugotavljanju te vrednosti ni vezano na navedbe strank, marveč ugotovi vrednost po službeni dolžnosti.² V § 2/2 št. 5 np. navedena sredstva služijo tudi za ugotavljanje vrednosti sporne ploskve.³

1. Zadnja mirna posest.

a) Kot posest prihaja v poštev zgolj dejanska oblast nad zemljiščem, kakršna se štiti vobče v posestni pravdi.⁴ Ni treba, da bi bila posest pravična (§ 525 odz.) ali poštena

¹⁵ Neumann Kom. (cpr), str. 805.

¹⁶ Krainz-Ehrenzweig I, 1, str. 355.

¹ Flieder, str. 169. Glej tudi Kecojević, str. 562.

² Žilić-Šantek, str. 669; Goršič, str. 756; Swoboda, str. 419; Flieder, str. 169.

³ JMVBl 1915, str. 268, je zoper ugotavljanje vrednosti po izvedencih, češ. da so s tem združeni preveliki stroški, priporoča vprašanje občini ali kateri izmed prič.

⁴ Klang: Bemerkungen, str. 108, Kom. II, 1, str. 915.

(§ 528 odz.).⁵ Nepravičnost in nepoštenost se tudi napram mirnemu posestniku lahko učinkovito uveljavlja le v sporu za močnejšo pravico (§§ 524, 528 odz.).⁶ Pač pa mora biti posest brezhibna, vsaj nepristna posest tudi po § 551 cpp. (§§ 546, 547 odz.) ni deležna zaščite.⁷ Okolnost, da po avstrijski drugi delni noveli v bagatelnih zadevah ni bil dopusten dokaz močnejše pravice, je imela, kot omenjata že Hroboni in Klang,⁸ za posledico, da so nekateri za posest, po kateri naj se določi meja, zahtevali več, kot je navedeno.⁹ Na ta način se je hotelo doseči, da bi se tudi o bagatelnih mejnih sporih upoštevala pravna, ne zgolj dejanska situacija.

b) Zadnja mirna posest v ostalem ni istovetna z zadnjo posestjo, kakršna se štiti v posestnih pravicah, marveč je nekaj več.¹⁰ Hantsch razume z zadnjo mirno posestjo nedvomno pridobljeno posest (§ 512 odz.), ki se je, preden je prišlo do mejnega spora, izvrševala relativno daljšo dobo brez prigovora in bila tako po sosedu dejansko priznavana.¹¹ V tej smeri se gibljejo tudi drugi pisci. Krainz-Ehrenzweig¹² izvaja, da bo za mirno posest bržčas treba, da je posest že trajala izvesten čas. Podobno Klang¹³ in Swoboda,¹⁴ ki pa zahtevata še posest, ki se je izvrševala brez prigovora nasprotnika. Hroboni¹⁵ in Lapajne¹⁶ polagata posebno važnost na to, da gre za posest, ki jo je nasprotnik priznaval izrečno ali molče (s konkludentnimi dejanji, odnosno pasivnim, dalj časa trajajočem zadržanju). Lapajne zlasti po-

⁵ Vlad. obrazloženje, Žilič-Šantek, str. 675: „Niso rijetki slučajevi u kojima onaj, koji se nalazi u posljednjem mirnom posjedu, ne samo što nema pravnog naslova (osnova) za taj posjed, nego nije ni na pošten način došao do njega.“

⁶ Hantsch, GZ 1916, št. 48, str. 400.

⁷ Enako Hantsch, GZ 1916, št. 48, str. 399, 400; Hroboni, GH 1918, št. 56/57, str. 377; Flieder, str. 160; Lapajne, Zbornik X, str. 121.

⁸ GH 1918, št. 56/57, str. 377; Kom. II, 1, str. 914.

⁹ Tako je Schrutka (GZ 1916, str. 9, I) zahteval, da mora imeti posest take lastnosti, da opravičujejo sklep, da za njo stoji lastnina, NN (GZ 1915, str. 35, str. 394), da mora biti posest poštena in pravična. Na isti bazi, a v drugi smeri se gibljeta Swoboda (str. 418), ki izključuje mirno posest, če je ugotovljena materialna pravica nasprotnika in Krainz-Ehrenzweig (I, 2, str. 145), če posest nasprotuje očevidnemu drugačnemu pravnemu stanju.

¹⁰ Širko, Slov. Prav. leta 1920., str. 261—265.

¹¹ GZ 1916, št. 48, str. 400, GZ 1917, št. 5, str. 54, 55.

¹² I, 2, str. 145.

¹³ Kom. II, 1, str. 914.

¹⁴ Str. 415.

¹⁵ GH 1918, št. 56/57, str. 377.

¹⁶ Zbornik X, str. 121, Mnenja, str. 365.

udarja, da je priznanje sicer zanemarjen institut, ki pa materialnopravno ni brezpomemben. Priznanje ustvarja domnevo obstoja pravice.

Kar se tiče potrebe, da gre za posest, ki je obstajala, preden je nastal mejni spor, in ki naj bo kot nekaj status quo¹⁷ odločilna za določitev meje, izvaja Swoboda¹⁸ nastopno. „Ni treba, da bi zadnja mirna posest obstajala vprav v času, ko se uvede postopek o ureditvi meja, tudi ne v roku, ki velja za tožbe zbog motene posesti. Nasprotno, zadnje mirno posest bo redno iskati bolj daleč nazaj. V večini primerov bo moči brez težave ugotoviti, da je obstajala do izvestnega trenutka, ki leži bliže ali dlje od uvedbe postopka o ureditvi meja, neka mirna posest. Šele od tega trenutka dalje je postala posest sporna, ki je bila prej dolga leta neosporavana. Vzrok za to bo često sprememba v posesti enega izmed sosednjih zemljišč in okolnost, da je novi pridobitelj dal svet premeriti po mapi.¹⁹ Često bo vzrok tudi ta, da so se zaradi tega ali onega povoda skalili poprej dobri odnošaji med sosedmi.“²⁰

¹⁷ Hantsch GZ 1916, str. 48, str. 400.

¹⁸ Str. 412.

¹⁹ Sporno vprašanje, ali zemljiškoknjižni načrti, ki so odtiski katastrskih načrtov in zbrani sestavljajo zemljiškoknjižno mapo (§ 45 pravilnika za voditev zemlj. knjig z dne 17. jan. 1931. Sl. Nov. z dne 21. marca 1931, št. 64/XIX/120) uživajo publica fides, ali vsaj dajejo popoln dokaz o obliki in obsegu v njem vrisanih parcel, ali pa služijo ti načrti le v orientacijske svrhe, (Klang: Zur niederösterreichischen Grundbuchenquete toč 5 J. Bl. 1906, št. 17; Krapf: Die Grundbuchsmappe GZ 1903, št. 48, 50, Wohlmeyer, str. 469) je za naše pravo rešena v § 14 zak. o notranji ureditvi, osnavljanju in popravljanju zemlj. knjig z dne 18. maja 1930, Sl. Nov. od 1. julija 1930, št. 146/III—308; „Zbirka katastrskih načrtov služi samo za orientacijo o legi in obliki zemljišč.“ Zakon tedaj očevidno spričo tega, ker je mapa le nepopolna in često pogrešna slika situacije, kakršna je v naravi, ne pridaje mapi nobene dokazne moči. Navzlic temu pa je vendar možno, da ima zemljiškoknjižna, odnosno katastrska mapa v poedinem primeru izvestno dokazno vrednost. Če in kakšno, je odvisno od poedinega primera in odloča o tem svobodni preudarek sodišča (§ 368 c.p.p.). (Gl. Krainz-Ehrenzweig I, 2, str. 125, 146. Klang Kom. II, 1, str. 918 in I, 2, str. 185, 186. Neuhold: Das österreichische Grundbuchswesen, 1904, str. 6.) Enak je položaj izvedenca, kolikor se ta opira na mapo (odl. od 18. febr. 1904, Slg 3264).

²⁰ Pripomniti je še, da se je za avstr. drugo delno novelo zahtevalo od več strani, n. pr. Hantsch, Klang, Swoboda, Hroboni, da se pri ugotavljanju, ali obstoji mirna posest, strogo postopa in v dvomu odloči za neobstoj mirne posesti. Ta zahteva za naše pravo ne prihaja v poštev, ker se je s tem hotelo doseči, da se v čim več primerih doseže razdelitev sporne ploskve po pravičnem preudarku sodišča, kjer se je, kot je priporočalo celo justično ministrstvo JMVB 1915, str. 266, lahko upoštevala tudi pravna situacija.

2. Razdelitev po pravičnem preudarku sodišča.

Če se ne da ugotoviti neka zadnja mirna posest, se določi meja na ta način, da se sporna mejna ploskev razdeli po pravični oceni sodišča. Že starorimska pravna ideja je bila, naj se smatra sporna mejna ploskev, če noben mejaš ne more dokazati pravice do nje, za skupno in naj se razdeli med mejaše.²¹ Razdelitev pojmovno zahteva, da mora vsak sosed dobiti izvesten del sporne mejne ploskve.²² Napačno je mnenje, da se lahko dodeli cel sporni mejni prostor le enemu mejašu, čim ta verjetno izkaže močnejšo pravico do mejnega prostora.²³ Upoštevati je moči le dokazano močnejšo pravico, ugotovljeno zadnjo mirno posest, čim tega ni, pride do razdelitve in je izključen vsak nadaljnji ozir na močnejšo pravico ali zadnjo mirno posest.²⁴

Zakon ne daje za razdelitev samo nobenih striktnih navodil,²⁵ marveč zahteva le to, da bodi delitev pravična. Vselej je najprej treba poskusiti najti za razdelitev neko pravično merilo. Kjer je iz katastra, zemljiške knjige ali drugih pripomočkov moči ugotoviti površinsko mero zemljišč, bo n. pr. pravično dodeliti vsakemu sosedu toliko, da ima ustrezno površino.²⁶ Tudi tedaj, kadar je ploskev, ki jo je razdeliti, večja ali manjša kot vsota diferenc med nespornima ploskvama in pravilno izmero, ni izključeno, da se razdelitev izvrši po takem razmerju, ki odgovarja ugotovljenim površinskim meram. Tu namreč ne gre za delitev po razmerju nespornih ploskev,²⁷ marveč za delitev po ugotovljeni površinski meri.²⁸

²¹ Lapajne, Zbornik X, str. 118, Hesse, str. 495.

²² Schrutka GZ 1916, št. 9, str. 69.

²³ Klang Kom. II, 1, str. 914, Swoboda, str. 414, 416, 419, JMVBl 1915, str. 266.

²⁴ Glej Lapajne, Zbornik X, str. 125, Mnenja, str. 362, ki de lege ferenda predlaga, naj se v isti vrsti, kot jo ima de lege lata dokaz močnejše pravice, upošteva tudi verjetni izkaz močnejše pravice.

²⁵ Kot n. pr. nenov. § 855 odz.: po razmerju ostale nesporne posesti mejašev.

²⁶ Klang: Bemerkungen, str. 111, Kom. II, 1, str. 915; Krainz-Ehrenzweig I, 2, str. 146, Goršič, str. 78.

²⁷ Ki je po mnenju Klanda, Bemerkungen, str. 111, Kom. II, 1, str. 915 izključena zaradi tega, ker je načrt druge del. nov. predvideval, da se pri razdelitvi upošteva veličina zemljišč, ki neposredno mejijo na sporni prostor, kar pa je izostalo v zakonitem besedilu druge del. nov.

²⁸ Wellspacher: Kritische Bemerkungen zur Zivilgesetznovelle GZ 1908, šte. 11, str. 87, smatra tako delitev za pravilno.

Če ni moči najti za razdelitev nobeno pravično merilo, je sporno ploskev analogno § 407 odz. razdeliti na enake dele.²⁹

Razlogi smotrnosti, kot n. pr., da se dobi jasna in naravna meja, primerna arondacija, lahka obdelava,³⁰ ne bodo mogli vplivati na delitev samo, kadar se soseda borita za vsako ped zemlje, merodajni pa bodo, kadar ne gre za delitev sporne ploskve, marveč za določitev primerne meje v onih primerih, kjer soseda ne zatrjujeta kake določene meje (stara a. fin. reg. simplex). Ni pa izključeno, da se iz razlogov smotrnosti z medsebojnimi odstopi korigira meja, ki bi jo pokazala pravična delitev sporne ploskve in da se končno določi črta, ki obenem predstavlja pravično delitev in smotrno ureditev meje.

Poudariti je, da razdelitev sporne ploskve dovede do tega, da se z adjudicationes ustanovi na dodeljenih delih sporne ploskve lastnina za pridobitelje. Razdelitev spornega prostora naj bi torej kot ultima ratio prihajala v poštev pri določitvi mejne črte vselej šele v zadnji vrsti.³¹ Teoretično tedaj ni pravilno, da je pri nebagatelnih mejnih sporih možno, da se začne pravda o močnejši pravici do mejnega spora še celo potem, ko se je že sporni svet razdelil. Sporni svet se more šele tedaj smatrati za skupen in deliti, če se prava meja ne da ugotoviti: ubi non possit dirimere fines, adjudicatione controversiam dirimat,³² kot je to primer pri bagatelnih mejnih sporih, ali če obe stranki pristaneta na izvajanje dokaza močnejše pravice v nepravdnem postopanju.³³

Vendar v pogledu učinka adjudicationis ne gre za nepremostljivo oviro, saj je možna konstrukcija, da pridobitev

²⁹ Krainz-Ehrenzweig I, 2, str. 146, Klang Bemerkungen, str. 111, Kom. II, 1, str. 915, Kafka: Die sachenrechtlichen Bestimmungen im Entwurfe der Zivilgesetznovelle, ZBl 1908, str. 623, Swoboda, str. 416, Goršič, str. 78, Žilič-Šantek, str. 62, 669 — nasprotno Flieder, str. 160. Tudi po § 920 DBGB velja delitev na enake dele le tedaj, če se ne dobi s tem rezultat, ki bi glede na ugotovljene okoliščine, zlasti še spriču ugotovljene veličine zemljišč, ne bil pravičen.

³⁰ Flieder, str. 160, Hroboni GH 1918, šte. 30/31, str. 333, Klang, Bemerkungen, str. 111, Kom. II, 1, str. 914, Lapajne, Mnenja, str. 363, Zbornik X, str. 118.

³¹ Schwab GZ 1911, št. 24, podobno Ehrenzweig Gutachten, str. 61 in sl.

³² Randa Besitz, str. 258, op. 53.

³³ Lapajne je zoper različno postopanje pri bagatelnih in nebagatelnih mejnih sporih in predlaga de lege ferenda za obe vrsti enak postopek, razlikuje le v pogledu pravnih sredstev; v nebagatelnih mejnih sporih pripušča možnost, da v zadevi končno odloča kasacijsko sodišče.

lastnine zavisi od resolutivnega pogoja, da ne pride do pravde, v kateri se uveljavlja močnejša pravica do prisojenega sveta.³⁴ V ostalem je pač uvaževati, da pozitivno pravo določa drugačen vrstni red, kot je oni, ki bi izhajal iz narave stvari. Zato je pri nebagatelnih mejnih sporih, čim se ne ugotovi zadnja mirna posest, fiktivno in provizorno smatrati, da se ne da ugotoviti prava meja in da je zaradi tega sporno ploskev razdeliti. Baš v takih primerih bi se sodnik kaj lahko odločil, da dodeli v celoti sporno ploskev onemu, ki bi utegnil naknadno v pravdi uspeti z dokazom močnejše pravice. To pa bi nasprotovalo zamisli, da naj se, če se stranki soglasno ne strinjata, da se izvaja dokaz močnejše pravice v nespornem postopanju, odloča o močnejši pravici le v pravdi.³⁵

5. Močnejša pravica.

Močnejša pravica, ki jo je v nebagatelnih mejnih sporih napram odločbi nepravdnega sodnika uveljaviti s pravdo, je ali lastnina, ali publicianska posest, pravica iz domnevane lastnine (§ 372—374 odz.).³⁶

Tožitelj mora dokazati, da mu pristoji na svetu, ki je bil odkazan v nepravdnem postopku nasprotniku, lastnina do mejne črte, ki jo zatrjuje (lastninska tožba), ali da ima močnejšo pravico do tega sveta kot nasprotnik (*actio publiciana*). Tožbi gresta na ugotovitev lastnine in po potrebi tudi na izročitev posesti sveta v obsegu, kot ga tožitelj zahteva.³⁷ Možno je, da se niti ena, niti druga stran ne zadovolji z odločbo, ki je izšla v nepravdnem postopku in da vsak mejaš vložiti tožbo za svet, dodeljen nasprotniku.

V teh tožbah se ne more podati predlog, naj se ugotovi in zaznamuje meja po uveljavljeni lastninski pravici ali publicianski posesti.³⁸ A. fin. reg. je imela za svrho določitev meje. Če se je dala ugotoviti prava meja, je bila ta tožba pro *vindicatione rei*, sicer pa tožba na delitev sveta, ki se je v tem primeru smatral kot skupen obema meja-

³⁴ Schwab GZ 1911, št. 24.

³⁵ Glej Širko Slov. Prav. 1925, str. 199.

³⁶ Schwab, str. 614, 615 GZ 1911, št. 24, Trammer Not. Z. 1915, št. 33, Flieder, str. 169, Krainz-Ehrenzweig I, 2, str. 147, Klang Bemerkungen, str. 116, Kom. II, 1, str. 915, Hroboni GH 1918, str. 376, JMVB 1915, str. 264.

³⁷ Schwab, str. 615, Trammer Not. Z. 1915, str. 264, Randa Besitz, str. 260, op. 57.

³⁸ Nasprotno Krainz-Ehrenzweig I, 2, str. 147, Klang Bemerkungen, str. 116, Kom. II, 1, str. 915, ki zastopata mnenje, da mora biti v tožbi vsebovan tudi tak zahtevek, in Flieder, str. 169, ki pravi, da sme biti vsebovan.

šema. Redno se določitev meje itak dokončno izvrši v nepravdnem postopanju in meja zaznamuje. Kjer pa določitev mej radi pridržane pravde ni dokončna, se odstrani nejasnost v pogledu meje vsaj toliko, da se brezobličnost stikajočih se zemljišč izobliči v poedine, točno določene ploskve, s čimer preide spor za mejo v spor za izvestne določene ploskve. V tem sporu za določeno ploskev se seveda z ugotovitvijo tožiteljeve lastninske pravice implicite tudi ugotovi, kje teče prava meja.³⁹ Določitev meje je tedaj le privesek spora. Navadno ne bo potrebe, da se zaznamuje meja v naravi, ker bodo že v nepravdnem postopanju fiksirane v poštev prihajajoče črte, katera od teh pa končno obvelja, je opisano v sodbi. Če pa bi vendarle obstajala potreba, da se meja poočiti v naravi, bosta stranki to lahko sami napravili, v skrajnem primeru je možna tudi intervencija sodišča po čl. 24, primer 1. unp. (obnova meje).⁴⁰

Pravde, s katerimi se v smislu § 280/3 np. uveljavlja močnejša pravica, nimajo niti v celoti niti deloma značaja a. fin. reg.⁴¹ To je treba posebej poudariti radi tega, ker §§ 44, št. 5 in 77 cpp. govorita o tožbah na določitev ali popravo mej, ki več ne obstoje.

§ 280 np. določa za uveljavljanje močnejše pravice v pravdi prekluziven (§ 1491 odz.)⁴² rok treh mesecev, da stanje neizvestnosti ne bi dolgo trajalo.⁴³

Ta rok se tiče lastninske ali publicianske tožbe in nima z določbo § 1481 odz. nobene zveze.⁴⁴ § 1481 odz. določa nezastarljivost zahtevkov na določitev meje. Nejasnost v pogledu meje je mogoče vsak čas odstraniti, četudi bi tako stanje trajalo že dolgo vrsto let.⁴⁵ Določitev meje pa se doseže že s predlogom na uvedbo postopka po ureditvi meje.

Stranki lahko pristaneta na to, da se dokaz močnejše pravice izvaja že v nespornem postopanju. Taka izjava strank je nepreklicna.⁴⁶

³⁹ Trammer Not. Z. 1915, str. 264.

⁴⁰ Hantsch GZ 1916, šte. 48, str. 402, Schwab, str. 612, 615, 621.

⁴¹ Trammer Not. Z. 1915, št. 33, glej odločbo Milanović-Strasser, nasprotno Schwab GZ 1911, št. 24, Klang Bemerkungen, str. 117, Kom. II, 1, str. 915, nejasno Flieder, str. 169.

⁴² Hantsch GZ 1917, šte. 5, str. 56, Žilić-Šantek, str. 669.

⁴³ Vlad. obrazloženje, Žilić-Šantek, str. 673.

⁴⁴ Flieder, str. 184.

⁴⁵ Unger: System des österreichischen allgemeinen Privatrechtes. 2, str. 203, op. 8. Dernburg: deutsch. R. § 87.

⁴⁶ Hantsch GZ 1917, št. 5, str. 56. To možnost je predlagal Hantsch. Swoboda, str. 423, jo smatra za smotrno, ker se s tem brez pravde doseže definitivna ureditev. Enako vlad. obrazloženje, Žilić-Šantek, str. 674.

Iz besedila čl. 25 unp. in § 280 np. izhaja, da mora sodnik v vsakem primeru določiti neko mejno črto⁴⁷ in da mora v to svrhu po službeni dolžnosti ugotavljati zadnje mirno posestno stanje, odnosno v zadnji vrsti določiti mejo po pravični razdelitvi sporne ploskve. Te za odločbo potrebne okoliščine ugotavlja po načelih nepravdnega postopanja, zlasti po določbah § 2, odst. 2, št. 5 in 6 np. Sodnik pa ni po službeni dolžnosti dolžan ugotavljati močnejšo pravico ene ali druge stranke do mejnega prostora in na tej osnovi določiti meje. Določitev meje po močnejši pravici je v nepravdnem postopanju odvisna od dispozicije strank⁴⁸ in sicer pri nebagatelnih mejnih sporih od dispozicije obeh strank, pri bagatelnih one stranke, ki se hoče sklicevati na tako močnejšo pravico. Za določitev meje je dalje upoštevna le dokazana močnejša pravica. Iz tega v podrobnostih sledi predvsem to, da sodnik v svoji odločbi ne sme izreči, da sega lastnina dalj, kot je ta ali ona stranka sama uveljavljala, dalje pa tudi, da gre to, da iz pribranih dokazov ni moči ugotoviti obstoja relativnih činjenic, na rovaš stranke, ki iz teh činjenic izvaja svojo močnejšo pravico, ali ki jo z drugimi besedami zadene dokazno breme. V ostalem pa se ugotavljajo tudi okoliščine, ki so potrebne za določbo o določitvi meje po močnejši pravici, po načelih nepravdnega postopanja (čl. 25 unp. in fine).

Postopek za popravo meje je *judicium duplex*,⁴⁹ kot je bila tudi a. fin. reg. po rimskem pravu *actio duplex*.⁵⁰ Oficiozno nepravdno postopanje je po svojem bistvu postopanje, ki ne pozna strogo ločenih vlog tožitelja in toženca.⁵¹ To pa velja v polni meri samo dotlej, dokler gre za strogo oficiozen postopek. Pri dokazovanju močnejše pravice stopa v ospredje že dispozicija strank in z njo opredeljene vloge. Če se predlagatelju ne posreči dokaz lastnine, odnosno, če se ne more ugotoviti, da je na njegovi strani zadnja mirna posest, se nikakor ne more smatrati, da obstoji na spornem svetu lastnina, ali mirna posest nasprotnika.⁵² To z značajem postopanja nima nobene zveze.

⁴⁷ Hroboni GH 1918, št. 50/51, str. 535.

⁴⁸ Hantsch GZ 1917, št. 5, str. 54.

⁴⁹ Klang, Bemerkungen, str. 123, Hantsch GZ 1916, št. 48, str. 402, Lapajne, Zbornik X, str. 115, Mnenja, str. 565, Flieder, str. 160.

⁵⁰ Krek: Zgodovina in sistem rimskega prava 2. zv., str. 429, Dernburg, röm. R. § 192.

⁵¹ Randa: Besitz, str. 260, op. 58.

⁵² Schwab, str. 618. Krainz-Ehrenzweig. 4. izdaja, § 418., op. 12.

Razmejitvena odločba ima, če je bila izdana na podlagi močnejše pravice, deklaratoren značaj, če pa je bila za odločbo merodajna zadnja mirna posest, ali če se je meja določila z delitvijo sporne ploskve, ima konstitutiven značaj.⁵³ V prvem primeru se poišče stara meja,⁵⁴ v ostalih primerih se ustanovi novo pravno stanje, ki naj bo odslej odločilno za stranke.⁵⁵ Dvom bi utegnil nastati le o konstitutivnem značaju meje, določene po zadnji mirni posesti. Kriterij zadnje mirne posesti brez dvoma ni pravnega značaja, marveč ima svoj izvor v zaščiti posesti.⁵⁶ Zamisel, da se iz golega dejstva zadnje mirne posesti sklepa na obseg lastninske pravice (§ 525 odz.),⁵⁷ je le izhod v sili in domnevana stara meja še vedno ni isto kot stara meja.⁵⁸ Pravilneje bo tedaj mnenje, da gre tudi v tem primeru za določitev meje, ki naj velja za bodoče.⁵⁹

Predmet in svrha nepravdnega postopka je zgolj določitev meje. Ta svrha je dosežena z ugotovitvijo, kod poteka mejna črta. Radi tega ni pravilno mnenje Fliederja,⁶⁰ da naj sodnik iz previdnosti odločbo formulira tudi tako, da so udeleženci dolžni vzdržati se takoj pod izvršbo vsake samolastne spremembe v pogledu določene meje, poškodovanja mejnikov in vposega v sporno ploskev, ki je bila priznana nasprotniku.⁶¹ Možna bi bila taka klavzula pri poravnava. Ker niti odločba ne nalaga kakih dajatev ali opustitev, je tu sicer teoretično zanjo še manj razlogov. Praksa pa jo priporoča, da se lahko brez nadaljnjega izvršilnim potem izsili upoštevanje dogovorjene meje.⁶²

⁵³ Enako Krainz-Ehrenzweig I, 2, str. 145. Širko, Slov. Prav. 1920, str. 260, Slov. Prav. 1925, str. 204, Fliedjer, str. 160.

⁵⁴ Klang Kom. II, 1, str. 917.

⁵⁵ Rintelen, str. 50.

⁵⁶ Dernburg, röm. R. § 192, Hesse, str. 495, ki sta mnenja, da je bila tudi za rimsko pravo pri določitvi meje upoštevana mirna posest, oziroma posestno stanje, se sklicujeta zadevno na splošno načelo I 2, § 1 D uti possidetis. Krainz-Ehrenzweig I, 2, str. 140, 141 poudarja, da postopanje o ureditvi spornih mej sloni na stari češki praksi, ki je poznala tudi posesorni mejni spor, kjer je odločala zadnja posest sporne ploskve.

⁵⁷ Schrutka GZ 1916, str. 70, Goršič str. 78; Žilič-Šantek, str. 62.

⁵⁸ Kot trdi Gierke: Deutsches Privatrecht I. 1905 § 126.

⁵⁹ Po nenov. § 853 odz. se je določitev meje izvršila z delitvijo sporne ploskve po zadnji mirni posesti, odnosno po razmerju posesti, iz katere izvira zahtevek. Schwab, str. 619, 620 izvaja, da gre v obeh primerih za konstitutivno določitev meje.

⁶⁰ Str. 159.

⁶¹ Po Petschku str. 185 se a. fin. reg. avstrijskega prava ni glasila na neko dajatev toženca.

⁶² Fliedjer, str. 176, 177.

Stroškovni izrek odločbe seveda tvori izvršilni naslov. V ostalem odpade prisilna izvršitev odločbe v posebnem izvršilnem postopanju, ker je dolžnost nepravdnega sodnika, da določeno mejno črto zaznamuje takoj v nepravdnem postopanju.⁶³ Predaleč gre mnenje, da je moči uvesti zoper onega, ki ne upošteva določene meje, izvršbo po § 507, 509 ip.⁶⁴ ker izvršilni naslov vsebuje samo določitev meje in ne nalaga kake storitve ali opustitve.

Z zaznamovanjem mejne črte zadobita sosedu tudi fizično posest ustreznega zemljišča (§ 312 odz.),⁶⁵ čim postane ureditev dokončna.

VI.

V pogledu stroškov velja kot pravilo, da trpe stroške postopka stranke po meri svojih meja (§ 285 odst. 1, št. 1 np.), tedaj, če sta udeležena dva nasprotnika, vsak polovico,¹ če pa se predlaga ureditev mejne črte, ki teče med zemljiščem predlagatelja in več mejašev, bo trpel predlagatelj polovico, druga polovica pa se bo razdelila med njegove mejaše po razmerju njih meja.² Ta določba temelji na uvaževanju, da je ureditev meje v interesu obeh strank.³ Iz tega na drugi strani sledi, da predlagatelj trpi stroške postopka v vseh onih primerih, kjer zlasti zaradi predloga ali kakih drugih razlogov ne pride do ureditve meje.⁴

Obstoje pa izjeme od gornjega pravila.

1. Predlagatelj trpi stroške postopka o ureditvi spornih meja, četudi pride do ureditve meje, če se pokaže, da predlog ni bil potreben (§ 285, odst. 1, st. 2 np.). To bo le⁵ tedaj, če se ugotovi, da meja vobče ni bila sporna (bila n. pr. določena z nekim dogovorom predlagatelja in njegovega nasprotnika). V takem primeru namreč lahko pride do ureditve meje, vendar ureditev meje ni bila potrebna, ker je pogoj za popravo meje, da med strankami ni soglasja glede mejne črte.

⁶³ Lapajne, Zbornik X, str. 118, Trammer Not. Z. 1915, šte. 53, Majaron, Slov. Prav. 1915, str. 252. Ip. nima nobene določbe, ki bi odgovarjala prejšnjemu § 351 ir.

⁶⁴ Klein-Schauer-Hermann: Die Executionsordnung 1925, § 351, op. 1.

⁶⁵ Prim. Heller-Trenkwalder 1912, str. 927.

¹ Klang Kom. II, 1, str. 918, Žilič-Šantek, str. 671.

² Žilič-Šantek, str. 671.

³ Flieder, str. 168. JMVBl 1915, str. 264, vlad. obrazl. Žilič-Šantek, str. 674.

⁴ Glej Lapajne, Mnenja § 14, 2. odst., zadnji stavek.

⁵ Nasprotno Hroboni GH 1918, šte. 30/31, str. 354, ki je mnenja, da v zakonu niso naštetni vsi primeri.

Ostala dva v prvem odstavku, drugi stavek § 285 np. omenjena primera, da je bila meja zadosti spoznavna, ali da so bili ostali deležniki voljni, da se izvensodno postavijo mejniki, se tičeta obnove nespornih mej. Nepravilno bi bilo tedaj naložiti vse stroške postopka predlagatelju,⁶ ali celo nasprotniku,⁷ čim je drugi bil voljan, da se izvensodno postavijo mejniki. Čl. 24 unp. daje vsakemu sosedu pravico, zahtevati sodno obnovo ali popravo meje. Ker je postavitve mejnikov tam, kjer o poteku meje vobče ni spora, posel, ki ga stranke lahko same opravijo,⁸ je povsem v redu, če se nalože stroški postopka predlagatelju, ki je navzlic pripravljenosti nasprotnika, da se zadeva izvensodno uredi, s tem nadlegoval sodišče.⁹ Drugače pa je tedaj, če je potek meje sporen. V takih primerih nikakor ne gre siliti nekoga, da bi opustil intervencijo sodišča, ki mu edino daje garancijo, da bo spor najpravičneje rešen.¹⁰ K drugačni razlagi je moglo zavesti le to, ker nov. § 855/1 odz. (= 285/1 np.) ureja stroške skupno za dva različna primera ureditve meja, obnovo in popravo meja. Hantsch je v svojem predlogu za spremembo druge delne novele¹¹ zadevno že predlagal jasno določbo, da naj predlagatelj trpi stroške postopka, če se izkaže, da so bili ostali udeleženci voljni, da se meja, o čije poteku ni spora, zaznamuje z mejniki.¹²

2. Stroški postopka se lahko v celoti ali deloma nalože stranki, ki je povzročila spor z motenjem mirne posesti (§ 285/2 np.). Kot motiv za to določbo se navaja okolnost, da bi splošno pravilo, da trpita obe stranki stroške postopka, lahko imelo za posledico, da bi se pogosteje motilo posestno stanje ob meji. Zato je potrebna za primer, da je motenje posesti neposredni vzrok mejnega spora in s tem postopka o ureditvi meja, posebna določba.¹³ Iz tega se je izvajalo, da mora biti predlog na popravo meje vložen, enako kot v drugih primerih motenja posesti tožba v zaščito motene po-

⁶ Klang, Bemerkungen, str. 107, 115, Kom. II, 1, str. 911, 918, 919 in Krainz-Ehrenzweig I, 2, str. 142.

⁷ Flieder, str. 168.

⁸ N. pr. Lapajne, Zbornik X, str. 115, Hantsch GH 1916, št. 46, str. 598.

⁹ JMVBl 1015, str. 264. Tudi Schwab, GZ 1911, št. 24, ko govori o primeru, da je predlagatelj predlagal postopek, dasi je bil nasprotnik voljan, izvensodno urediti zadevo, omenja le obnovo meje. (Grenz-erneuerung.)

¹⁰ Flieder, str. 168.

¹¹ GZ 1917, št. 5, str. 55.

¹² Glej tudi Lapajne, Mnenja § 14, odst. 1.

¹³ JMVBl 1915, str. 266.

sesti, v 50 dnevnem roku po izvršeni motitvi.¹⁴ Že na drugem mestu je navedeno, da zadnja mirna posest ni istovetna z zadnjo posestjo in da bo često treba iskati zadnjo mirno posest daleč nazaj pred uvedbo postopka o ureditvi meja. Iz besedila zakona je zaradi tega mogoče sklepati le, da mora motenje mirne posesti izhajati od udeleženca v postopku o ureditvi meja, ne pa morda že od kakega njegovega prednika, ne zahteva pa se, da bi se moral uvesti postopek o ureditvi meja baš v izvestnem roku po storjeni motitvi. Ni potrebno, da bi bil predlog o ureditvi meja baš reakcija na motenje posesti, zadostuje, da je bil status quo kršen, da je zaradi tega prišlo med strankama do spora o poteku mejne črte, ki ga je potem ena ali druga stranka iznesla pred sodišče s tem, da je predlagala ureditev meja.

Po tej razlagi bi se po določbi § 283/2 np. v glavnem nprtili stroški postopka onemu, v čigar neprilog izpade odločba v sporu glede zadnjega mirnega posestnega stanja. Umestno je, da sodišče ni brezpogojno dolžno naložiti stroške onemu, v čigar neprilog je izšla taka odločba in da stroške tudi lahko porazdeli med stranke. Uvaževati je namreč, da je zlasti tedaj, kadar se je status quo spremenil že davno pred uvedbo postopka, tudi dotični, ki je tako spremembo mirno gledal, v izvestni meri kriv, da je prišlo do nejasnosti in spora v pogledu mejne črte.

Zakon nima za primer, da se določi meja po močnejši pravici za stroške, nobene posebne določbe. Veljalo bo tedaj pravilo, da trpi vsaka stranka polovico stroškov. To tudi tedaj, če je oni, na čigar strani je močnejša pravica, motil zadnjo nasprotnikovo posest. Če pa je na strani nasprotnika motilca zadnja mirna posest in močnejša pravica, gre seveda za primer iz § 283/2 np.¹⁵

Stroške zastopanja trpi brez izjeme vselej zastopani sam (§ 283, odst. 2, st. 3 np.). Ti stroški namreč ne spadajo med stroške postopka, o katerih govore določbe odst. 1 št. 1 in 2 § 283 np. in 2 odst. § 283 np.¹⁶

¹⁴ Flieder, str. 168.

¹⁵ Lapajne, Mnenja § 14 2. odst. 1 st. predlaga de lege ferenda, da naj bi veljali za primer, če se meja določi po močnejši pravici ali zadnji mirni posesti, za izrek o stroških predpisi ccp-a.

¹⁶ Drugače za avstr. drugo del. nov. v primeru motenja mirne posesti Flieder, str. 168, Klang, Bemerkungen 115, Kom. II, 1, str. 919, JMVBl 1915, str. 267, Širko, Slov. Prav. 1920, str. 265, odl. dež. sod. v Innsbrucku od 19. novembra 1925, J. Bl. 1926, str. 9.

Za vprašanje stroškov je merodajen zgolj predpis § 285 np. Splošne določbe § 20 np. ali določbe civ. pravd. postopnika (§ 21 np.) ne prihajajo v poštev.¹⁷

Ponovno se pripeti, da se mejaša v postopku o ureditvi meja poravnata na izvestno mejno črto, ne moreta pa se zediniti glede stroškov. Po določbi § 283/5 np. sodišče lahko stroškovni izrek izloči in o njem posebej odloči.^{18 19}

Obnova postopka in spreminjanje odločb v socialnem zavarovanju.

Dr. Janko Vrančič.

(Nadaljevanje.)

V § 24 pok. z. se določa, da prejemanje rente počiva, dokler rentnik uživa nezgodno rento, do višine te rente, prav tako pa tudi, dokler prestaja daljšo kot enomesečno kazen na svobodi ali biva brez pristanka zavoda trajno v inozemstvu. Prečiščeno besedilo zakona se sicer glasi, da se v teh primerih renta „zaustravlja“, a tega izraza seveda ni razumeti tako, da bi se renta analogno obnovi postopka naknadno ustavila, marveč je pravilni izraz edino avtentičnega prvotnega besedila zakona, da renta počiva. Saj rentnik lahko že prej, preden se mu prizna renta iz pokojninskega zavarovanja, prejema nezgodno rento iz delavskega zavarovanja, tako da Pokojninski zavod za to rento že ve in mu svoje niti ne začne izplačevati. Prav tako mu je morda že rentnik sam ali kdo drugi sporočil, da bo šel rentnik v zapor ali v inozemstvo, tako da mu zavod za tiste mesece rente sploh ni nakazal. Seveda pride tudi v teh primerih lahko do obnove postopka, ako zavod za ta dejstva ni vedel in je rentnik tudi ta čas rento protipravno prejemal. V takih primerih mu seveda lahko zavod naknadno po § 26 pok. z. rento za ta čas ustavi in zahteva povračilo.

V § 65 govori zakon o „ponovitvi zahteve invalidske rente“, če sta jo rentna komisija ali upravni odbor odbila, in dovoljuje tako ponovitev pred potekom enega leta samo, če se ugotovljeno zdravstveno stanje bistveno spremeni. Ta določba pa nima ni-

¹⁷ Vlad. obrazlož., Žilič-Šantek, str. 674.

¹⁸ Predlog Hautscha GZ 1917, št. 5, str. 56; vlad. obrazl., Žilič-Šantek, str. 674.

¹⁹ Ko je bila ta razprava že sestavljena, so izšli še naslednji članki: Britvič M., Uredjenje međa, Pravosudje 1939, šte. 11—12; Wagner E., Smetanje posejda ili uredjenje međa, Mjesečnik 1939, št. 11—12; Bazala B., Uredjenje međa prema vanparničnom i ovršnom postupku, Mjesečnik 1940, št. 3—4.